

- FREY, B.S. and H. WECK (1983), "What Produces a Hidden Economy? An International Cross Section Analysis", *Southern Economic Journal*, 49, pp. 822-832.
- GOODMAN, J.C. (1978), "An Economic Theory of the Evolution of the Common Law", *Journal of Legal Studies*, 7, pp. 393-406.
- HANSMANN, H. (1996), "Comments", Conference on Employees and Corporate Governance. Columbia Law School, November 22.
- HART, H.L.A. (1982), *Essays on Bentham: Studies in Jurisprudence and Political Theory*, Oxford, Clarendon Press.
- HIRSHLEIFER, J. (1982), "Evolutionary Models in Economics and the Law: Cooperation versus Conflict Strategies", *Research in Law and Economics*, 4, pp. 1-60.
- LANDES, W.M. and R.A. POSNER (1979), "Adjudication as a Private Good", *Journal of Legal Studies*, 8, pp. 235-284.
- MICHELMAN, F.I. (1980), "Constitutions, Statutes, and the Theory of Efficient Adjudication", *Journal of Legal Studies*, 9, pp. 431-461.
- MCCORMICK, R.E. and R.D. TOLLISON (1981), *Politicians, Legislation, and the Economy: An Inquiry into the Interest Group Theory of Government*, Boston/The Hague, Martinus Nijhoff.
- POSNER, R.A. (1986, 3rd ed.), *The Economic Analysis of Law*, Boston, Little Brown.
- POSNER, R.A. (1981), *The Economics of Justice*, Cambridge, Harvard University Press.
- POSNER, R.A. (1987), "The Constitution as an Economic Document", *George Washington Law Review*, 56 (1), November.
- PRIEST, G.L. (1977), "The Common Law Process and the Selection of Efficient Rules", *Journal of Legal Studies*, 6, p. 65.
- PRIEST, G.L. (1980), "Selective Characteristics of Litigation", *Journal of Legal Studies*, 9, p. 399.
- PRIEST, G.L. and B. KLEIN (1984), "The Selection of Disputes for Litigation", *Journal of Legal Studies*, 13, pp. 1-55.
- RUBIN, P.H. (1977), "Why is the Common Law Efficient?", *Journal of Legal Studies*, 6, pp. 51-63.
- RUBIN, P.H. (1982), "Common Law and Statute Law", *Journal of Legal Studies*, 11, pp. 205-225.
- SAMUELS, W. (1981), "Maximization of Wealth as Justice", *Texas Law Review*, 60, pp. 147-172.
- SIMON, C.P. and A.D. WITTE (1982), *Beating the Systems: The Underground Economy*, Boston, Auburn House.
- TANZI, V., ed. (1982), *The Underground Economy in the United States and Abroad*, Lexington, Heath.
- TERREBONNE, R.P. (1981), "A Strictly Evolutionary Model of Common Law", *Journal of Legal Studies*, 10, pp. 397-407.
- TULLOCK, G. (1980), "Efficient Rent Seeking", in: BUCHANAN, TOLLISON and TULLOCK, eds., *Toward a Theory of the Rent Seeking Society*, College Station, Texas A and M University Press, pp. 3-15.
- WILLIAMSON, O.E. (1981), "The Modern Corporation: Origins, Evolution, Attributes", *Journal of Economic Literature*, 19, pp. 1537-1570.

Boekbesprekingen

Algemene economie

Macro-economie

*Freddy Heylen, Macro-economie
Leuven / Apeldoorn, Garant, 1999, 775 blz.
ISBN 90-5350-747-7*

Er is een schaarste op de markt aan Nederlandstalige handboeken macro-economie die bestemd zijn voor het universitair onderwijs. Het nieuwe boek van Freddy Heylen, professor economie aan de Universiteit Gent, is bijgevolg een welkome verrijking van het aanbod. Dit lijvige werk van 775 bladzijden is vrij klassiek van opbouw, maar niet "klassiek" in de betekenis die economen daaraan geven; het boek biedt m.i. een evenwichtig beeld van zowel de keynesiaans geïnspireerde als klassiek geïnspireerde denkrichtingen en theorieën. Het is klassiek in de zin dat, na een algemene inleiding, in deel 2 gestart wordt met de kortetermijnvraaganalyse, het keynesiaanse model met zijn goederen- en de geldmarkt en het IS-LM-BP-schema. De open economie krijgt hierbij, om evidente redenen, meer aandacht dan in de meeste Engelstalige handboeken, en dat is zonder meer een pluspunt voor Belgische en Nederlandse studenten. In deel 3 is de aanbodzijde aan beurt onder de titel "De nieuw-Keynesiaanse visie". Hierin komen de arbeidsmarkt, de loon- en prijsvorming en het globale aanbod op korte en op lange termijn aan bod. Deel 4 behandelt dan het macro-economisch evenwicht, het

AD-AS-model, en de problemen van werkloosheid, inflatie en de Phillips-curve. In deel 5 krijgt de nieuw-klasieke macro-economie de kans om haar visie te verdedigen met de bespreking van de theorie van de rationele verwachtingen en de zogenaamde "real business cycle"-theorie. In deel 6 wordt vooral gezocht naar de oorzaken van de inflatie op langere termijn, naar de relatie tussen monetair beleid, begrotingsbeleid en inflatie, enerzijds, en de rol hierbij van de instituties, anderzijds. Deel 7 ten slotte is gewijd aan de economische groei, waarbij vooral het model van Solow centraal staat, hoewel ook de recente aanpassingen en de endogene groeitheorie niet ontbreken.

Als we bij de aanvang van deze bespreking stelden dat het boek klassiek van aanpak is, bedoelden we hiermee vooral dat Heylen, in tegenstelling tot de meest recente Engelstalige handboeken, niet start met het groei-model van Solow en de langetermijnanalyse om pas nadien de kortetermijnafwijkingen van het evenwicht op lange termijn aan bod te brengen. Dit is een keuze die we niet willen aanvechten, al dient gezegd dat zelfs Dornbusch en Fischer, met de komst van de derde auteur, Richard Startz, overstag zijn gegaan en hun zevende editie beginnen met de economische groei op lange termijn.

Het niveau van het boek is o.i. niet elementair, het situeert zich een

beetje tussen het niveau van de "introductory" en de "intermediate" handboeken op de markt. Het is wel toegankelijk voor eerstejaarsstudenten, in de zin dat er geen voorkennis nodig is om aan het boek te beginnen, maar de materies die aan bod komen en zeker bepaalde hoofdstukken zijn voor beginners te moeilijk of vereisen enige voorkennis inzake economische theorie, analyse en onderzoeksmethoden. Het is ook niet evident om een goede selectie van hoofdstukken uit het boek te maken die dan wel voor een cursus in de kandidaturen geschikt zou zijn. Het boek is niettemin goed geschreven, de zaken worden er helder in uitgelegd, ondersteund door vele grafieken en figuren. Het lijkt me dus meer geschikt als een goed afgerond en vrij volledig handboek voor licentiestudenten en als naslagwerk voor vakeconomen.

Stefan Késenne

Microeconomics

Franklin M. Fisher, edited by Maarten-Pieter Schinkel, *Microeconomics: Essays in Theory and Applications*
Cambridge, Cambridge University Press, 1999, ix + 572 blz. - Prijs: 50 GBP
ISBN 0-521-62423-1

Dit boek bundelt dertig artikelen van Franklin M. Fisher. In zijn reeks is het reeds het vierde deel en dit illustreert bijgevolg voortreffelijk de diverse subdomeinen binnen de economische wetenschap waarmee de auteur zich inlaat. Vorige delen behandelde industriële economie, geaggregeerde productiefuncties en econometrie. Dit deel behandelt, zo-

als de titel suggereert, aan de micro-economie gerelateerde onderwerpen.

De artikelen van dit boek zijn ingedeeld in vijf delen, aangevuld met een algemene inleiding en een epiloog. De inleiding en epiloog geven het verhaal en de motivatie achter elk artikel weer. In het eerste deel wordt stilgestaan bij onevenwichts-analyse ("disequilibrium analysis") en het gerelateerde concept stabiliteit. Volgens de auteur besteden economen in het algemeen te weinig aandacht aan de wijze waarop markten een stabiel evenwicht bereiken. Met andere woorden: de bestaande economische theorie is een theorie van evenwichtsanalyse en negeert (grotendeels) dynamische aspecten. Deze zijn belangrijk indien markten meer uit dan wel in evenwicht zijn. Zelfs indien markten overwegend in evenwicht zijn, loont het de moeite zich af te vragen hoe dynamisch gedrag van economische agenten leidt tot een (stabiel) evenwicht en of dit dynamische gedrag een invloed heeft op het te bereiken evenwicht. Dit laatste refereert aan "multiplicity of equilibria" die zowel voor micro- als voor macro-economen van aanzienlijk belang zijn. De auteur vat het bovenstaande als volgt samen: "To understand the workings of the Invisible Hand it is not enough to understand what the world looks like when the Invisible Hand has nothing to do." (blz. 48). Het tweede deel bundelt enkele theoretische werken in de welvaarts-economie en de micro-economische consumententheorie, hoewel het onderscheid niet altijd eenduidig is. De implementatie en axiomatisatie van waardeoordelen, en de relatie tussen waardeoordelen en de keuze van

een sociale welvaartsfunctie komen aan bod in de welvaartseconomische artikelen. De micro-economische artikelen zijn specifiek van aard: normale goederen en de uitgavenfunctie, nut of onnut van equivalentieschalen voor interpersonele vergelijking, en welvaartseffecten van reclame.

Het derde deel kreeg als titel: toepassingen van micro-economische theorie. Toepassingen dienen hier niet geïnterpreteerd te worden als empirisch onderzoek; het betreft veeleer de aanwending van micro-economie op zeer specifieke problemen. Zo worden o.a. de verdeling van het Amerikaanse voedseloverschot naar ontwikkelingslanden en kosten-batenanalyse als middel om militaire opleidingen te evalueren, beschreven.

Deel vier behandelt enerzijds industriële economie en anderzijds artikelen die voortvloeiden uit rechtszaken waar de auteur als expert optrad. De artikelen omtrent industriële economie zijn veeleer algemene beschouwingen over "the state of the art". De andere bijdragen zijn opnieuw (zoals in deel drie) toepassingen van micro-economische theorie op reële problemen. Het laatste deel bevat niet meer dan twee artikelen. Het eerste betreft het gebruik van statistische technieken bij de Amerikaanse bevolkingstelling. Aangezien deze telling belangrijk is voor o.a. de verdeling van de zetels in het Congres, zijn statistische technieken belangrijk om te corrigeren voor "sample selection bias". Het tweede artikel is een beschrijving van het "Harvard Middle East Water Project". De auteur, momenteel voorzitter van het project, beschrijft hoe economische theorie

nuttig kan worden aangewend om conflicten omtrent de verdeling van water tussen Palestijnen, Israëli's en Jordaniërs op te lossen.

De kwaliteit van de verschillende artikelen is zonder meer van topniveau en de diversiteit dwingt respect af. Alle bijdragen, met uitzondering van een vijftal, zijn theoretisch en sterk mathematisch georiënteerd. Dit boek is dan ook een aanrader voor de theoretische econoom. Voor de toegepaste econoom slaagt de auteur erin om krijtlijnen uit te zetten voor toegepast onderzoek.

Tom Van Ourti

Entrepreneurship, Small and Medium-Sized Enterprises and the Macroeconomy

Zoltan J. Acs, Bo Carlsson en Charlie Karlsson, eds., *Entrepreneurship, Small and Medium-Sized Enterprises and the Macroeconomy*
Cambridge, Cambridge University Press, 1998, viii + 405 blz. - Prijs: 45 GBP
ISBN 0-521-62105-4

Dit boek bestaat uit een bundeling van papers waarin verscheidene aspecten van de dynamiek van KMO's worden geanalyseerd. Hoe de dynamiek van KMO's een invloed heeft op de macro-economische prestatie van een land is de rode draad doorheen de verschillende hoofdstukken.

De hoofdstukken zijn gegroepeerd rond vier thema's:

1. De rol van ondernemerschap als verklaring van de industriële dynamiek en de macro-economische prestatie.
2. De financieringsmethoden van KMO's en entrepreneurs.

3. De rol van KMO's in het proces van jobcreatie en -destructie.

4. Het belang van innovatie, productiviteit en groei in KMO's.

Het inleidend hoofdstuk geeft een overzicht van de literatuur over ondernemerschap en KMO's. Hierbij wordt benadrukt dat KMO's belangrijk zijn voor de economische dynamiek en dat er de laatste vijftien jaar in de grootgedistributie van ondernemingen een verschuiving heeft plaatsgevonden ten voordele van de kleinere bedrijven. Het belang van het dynamische karakter van concurrentie door toe- en uittreding van nieuwe, kleine bedrijven komt uitvoerig aan bod.

In een eerste deel concentreren de auteurs zich voornamelijk op het proces van toe- en uittreding. David Audretsch toont aan dat nieuwe firma's enkel een kans op overleving hebben als ze groot genoeg toetreden, d.i. als ze onmiddellijk de minimale efficiënte schaal hebben bereikt. Toetreding en uittreding van ondernemingen wordt ook wel "turbulentie" genoemd. Paul Reynolds onderzoekt in welke mate turbulentie goed of slecht is voor economische groei, maar hij vindt geen sterke bewijzen dat turbulentie op zich een impact heeft op economische groei.

Het tweede deel kijkt meer naar de financiering van KMO's en nieuwe bedrijven. De bijdrage van Robert Cressy is zeker de moeite om te lezen. Cressy toont aan dat nieuwe ondernemingen vooral in de eerste twee jaar een grote kans hebben op faillissement, maar dat is niet het gevolg van een tekort aan financiering. Hij toont aan dat vooral een gebrek aan human capital een belangrijke factor is die faillissement kan voor-

spellen.

De hoofdstukken in deel drie bestuderen het proces van jobcreatie en -destructie. De jongste jaren werden er over jobcreatie en -destructie vrij veel papers gepubliceerd, waaronder het baanbrekende boek van David, Haltiwanger and Shuh (1996). In die zin vind ik de contributie van deze bijdragen minder belangrijk. Wel geven ze een zeer goede introductie tot de problematiek van jobcreatie en -destructie. In het bijzonder de bijdrage van Luuk Klomp en Roy Thurik is erg interessant, aangezien zij het jobreallocatieproces in de dienstensector bestuderen.

In het laatste deel van het boek komen twee bijdragen aan bod die naar de rol van innovatie kijken. Innovatie blijkt belangrijk te zijn voor ondernemingsgroei, vooral in kleine en nieuwe ondernemingen. Dit boek omvat een reeks papers van topkwaliteit en is bijgevolg een aanrader voor economen die geïnteresseerd zijn in de empirische aspecten van de dynamiek van ondernemingen.

Jozef Konings

Profitability, Mechanization and Economies of Scale

Dudley Jackson, Profitability, Mechanization and Economies of Scale
Aldershot, Ashgate, 1998, x + 322 blz. -
Prijs: 45 GBP
ISBN 1-84014-302-9

De geroutineerde recensent, die, alvorens het boek zelf te lezen, een blik werpt op het woord vooraf, de inleiding, de bibliografie en de biografie van de auteur, ziet zich bij de

lectuur van dit boek gestoord in zijn routine, omdat al deze elementen hier ontbreken.

Het boek zelf dan maar (met een beperkt aantal verwijzingen, waarvan de meeste van een respectabele leeftijd): het gaat over de evaluatie van investeringen in mechanisatie en/of schaal, en vereist weinig voorkennis van de lezer. Hiervoor wordt een "nieuw" concept geïntroduceerd: de "efficiency rate of profit", dat is de nettowinst gedeeld door de aanschaffingswaarde van de vaste activa. Het spreekt vanzelf dat de klasieke beslissingsregels uit de investeringsanalyse geherformuleerd kunnen worden in het licht van dit concept. Wat dan ook gebeurt.

De gehanteerde micro-economische begrippen die in de analyse aan bod komen worden (te) uitvoerig aangebracht binnen een structuur die de logica zelf is: productie (in een Cobb-Douglas-wereld), mechanisatie, schaal-economieën, en interactie tussen beide aan de hand van een voorbeeld uit de jaren 1913-1926.

Waar het boek goed voor is, is mij niet duidelijk: 30 jaar geleden zou het een mooie inleiding tot de productietheorie geweest zijn, en de gebruikte bronnen en gegevens zouden een vleugje actualiteitswaarde gehad hebben. Nu echter niet meer.

Marc Jegers

Migration

Riccardo Faini, Jaime de Melo en Klaus F. Zimmermann, eds., Migration: The Controversies and the Evidence
Cambridge, Cambridge University Press, 1999, xvii + 334 blz. - Prijs: 45 GBP
ISBN 0-521-66233-8

De toenemende internationale migratiebeweging in een steeds kleiner wordende wereld dient zich aan als een van de grote problemen waarmee de wereldeconomie te maken krijgt. De onenigheid over de manier waarop dit probleem politiek moet worden aangepakt is bekend, en is in zekere zin een uitvergroting van de controverse die hierover ook in de wetenschap bestaat. De verzameling van artikelen in dit boek biedt de lezer een kritische kijk op de twistpunten die zich thans voor het beleid voordoen.

Het boek is ingedeeld in drie grote delen, waarbij de invalshoek vooral economisch is. Deel 1 behandelt de inzichten die de economische theorie te bieden heeft inzake topics als vrijhandel en mobiliteit van arbeid en kapitaal, regionale integratie, culturele preferenties en de voorziening van publieke goederen. In deel 2 komt de empirie aan bod. Hier worden de kwantificeringsproblemen van de relatie tussen handel en migratie besproken; ook de schattings- en simulatieresultaten van diverse onderzoeken worden gepresenteerd. De topics zijn hier: een model van handel en migratie gebaseerd op de productietheorie; een duale arbeidsmarktbenadering voor kleine open economieën, en een model van Ricardo-Viner m.b.t. de migratiedruk vanuit de ontwikkelingslanden. Deel 3, ten slotte, presenteert een drietal casestudies. Een eerste handelt over de historische bevindingen aangaande de migraties in de 19de eeuw, een tweede gevalstudie bekijkt de impact van NAFTA op migratiestromen en loonverschillen, en de laatste case bespreekt de links tussen handel en migratie in Oost- en West-Europa. Na elke bijdrage

volgt telkens een discussie.

De editors schrijven in een bevattelijke en overzichtelijke inleiding de verschillende delen en bijdragen aan elkaar en presenteren ook de voornaamste conclusies van het boek. Zo blijken economische theorie en empirie uit te wijzen dat vrijhandel niet altijd de factormobiliteit en de migratiedruk afzwakt. De vrijmaking van het handelsverkeer en de controle op de migratiestromen kunnen dus niet worden beschouwd als twee alternatieve beleidsopties. Vooral de korte- en langetermijneffecten van het gevoerde beleid zijn sterk verschillend en ook de grootte van de welvaartskloof speelt hierbij een belangrijke rol.

Stefan Késenne

The Economic Consequences of Rolling Back the Welfare State

A.B. Atkinson, *The Economic Consequences of Rolling Back the Welfare State (Munich Lectures in Economics)*
Cambridge, MA / Londen, The MIT Press, 1999, xii + 216 blz. - Prijs : 15,50 GBP
ISBN 0-262-01171-9

Het uitgangspunt van het boek is de toenemende kritiek – vooral vanuit economische hoek – op de zogenaamde welvaartsstaat; een van de pijlers van de hedendaagse geïndustrialiseerde samenleving. Atkinson neemt de meestgehoorde bezwaren een voor een onder de loep en bekijkt de empirische evidentie voor de respectieve standpunten. Hij toont aan dat de empirische basis voor algemene pleidooien om de welvaartsstaat terug te dringen – bijvoorbeeld omdat die de econo-

mische groei zou afremmen – gering is. Een belangrijke reden voor vastgestelde empirische contradicties – zo geeft Atkinson aan – is dat er niet zoiets bestaat als “de” welvaartsstaat. Allicht is dit een evidente vaststelling. Anderzijds is het wel een vaststelling die in het politieke discours al eens over het hoofd wordt gezien. Een andere reden is dat de wetenschappelijke analyses vaak eenzijdig zijn, dat ze enkel oog hebben voor de “economische” aspecten, terwijl institutionele en politieke invloeden worden genegeerd.

Atkinsons boek illustreert haarfijn hoe een theoretische economische analyse dienstbaar kan zijn – zelfs onmisbaar – als vertrekpunt om een complexe problematiek als deze te analyseren. Het boek concentreert zich voornamelijk op het werkloosheids- en pensioenbeleid, dé twee pijnpunten van de welvaartsstaat. Eigenlijk kan men het boek het best zien als een handleiding voor wie zich een genuanceerde mening wil vormen over deze problematiek. De lezer wordt hierbij geholpen via de systematische en didactisch goed opgebouwde structuur. Eerst wordt met enkele basisregels een algemeen denkkader gepresenteerd. Vervolgens wordt het model stapsgewijs met bijkomende assumpties uitgebreid. Maar laat hieromtrent geen misverstand bestaan: het boek bevat géén steriele theoretische analyse. Op ieder moment legt de auteur duidelijke links naar de realiteit in de (geïndustrialiseerde) wereld. De belangrijkste waarschuwing aan het adres van de economen is allicht dat een realistische analyse slechts mogelijk is mits institutionele en politieke aspecten uitdrukkelijk in acht worden genomen. Atkinson illus-

treert dit op overtuigende wijze met tal van voorbeelden.

Weinig economische onderwerpen zijn zo actueel en boeiend als het beleid ten aanzien van de “welvaartsstaat”. Weinig auteurs zijn zo goed in staat om een complexe realiteit zo haarfijn te analyseren als Atkinson. *The Economic Consequences of Rolling Back the Welfare State* combineert dus een uniek onderwerp met een unieke auteur. Eenvoudige kansrekening leidt dan ook tot een weinig verrassende conclusie: het boek is een absolute aanrader.

Bruno Heyndels

Economic Efficiency and Productivity Growth in the Asia-Pacific Region

Tsu-Tan Fu, Cliff J. Huang en C.A. Knox Lovell, eds., *Economic Efficiency and Productivity Growth in the Asia-Pacific Region (Academia Studies in Asian Economies)*
Cheltenham (VK) / Northampton (MA, USA), Edward Elgar, 1999, xv + 351 blz. - Prijs: 59,95 GBP
ISBN 1-85898-857-8

Dit boek, een selectie van papers gepresenteerd op een conferentie in Taiwan in 1997, beoogt nieuwe inzichten te verschaffen in de prestaties van de belangrijkste economieën in de Aziatische en Stille-Oceaanregio gedurende de laatste drie decennia. Een additioneel doel van het boek is om de grote variatie aan empirische methoden te tonen waarmee men economische groei kan meten en opsplitsen. Groei ontstaat namelijk enerzijds door accumulatie van productiefactoren (verhoogde participatiegraad en scholing van de

bevolking, binnen- en buitenlandse kapitaalinvesteringen) en anderzijds door productiviteitsgroei, waarmee alle andere factoren bedoeld worden. Daarbij onderscheidt men onder meer toenames in het algemene niveau van de productietechnologie, in de efficiëntie en in schaal-economieën.

Dat het niveau van economische groei in landen als Japan, de tijgereconomieën (Hongkong, Singapore, Zuid-Korea en Taiwan) en de nieuwe industrielanden (Indonesië, Maleisië en Thailand) gemiddeld veel hoger lag dan in OESO-landen in de periode 1964-1995, betwist niemand. De inleiding van de editors maakt duidelijk dat het probleem veeleer is om deze economische groei op te splitsen naar zijn componenten en er concrete beleidsmaatregelen mee te verbinden die verantwoordelijk zijn voor dit succesverhaal. Een groot deel van het succes wordt zeker verklaard door factoraccumulatie, met name door een hoge spaarquote, hoge percentages private investeringen en een hoge scholingsgraad. Deze bijdragen zijn echter historisch uniek en resulteren in een eenmalig groei-effect (men kan bijv. de participatie- en scholingsgraad niet eeuwig verhogen). De belangrijkste controverse ligt evenwel in het aandeel van de productiviteitsgroei. De crisis van 1997 toonde bovendien aan dat er belangrijke macro-economische beleidsproblemen zijn die een oplossing vergen wanneer men het groeipotentieel in de regio wil consolideren. Deze problemen zijn deels politiek en institutioneel van aard (bureaucratie en corruptie, impliciete overheidsgaranties bij investeringen, gebrekkige transparantie van ondernemingsstructuren, regu-

lering van financiële markten enz.), wat een snelle oplossing wel eens in de weg zou kunnen staan. Een hele schare auteurs, waaronder bekende namen zoals D. Jorgenson, I. Nadiri en R. Sickles, proberen in het boek de economische groei in de regio in kaart te brengen op zowel het macro- als het microniveau (sector of onderneming). Er zijn vijf internationale, comparatieve studies (met de OESO-landen en de G7 als vergelijkingspunt), en negen studies die zich beperken tot een nationale economie. Elk van deze studies besdiscussiëren is onmogelijk in het bestek van deze bespreking. Globaal kan worden gezegd dat de meeste studies van een behoorlijk niveau zijn en een licht werpen op de eerder aangegeven problematiek. Wat wel ontbreekt is een uitgebreide kritische synthese van de resultaten. Met de Aziatische crisis op de achtergrond laat men het aan de lezer over om zich een globaal oordeel te vormen.

Kristiaan Kerstens

To Profit or Not to Profit

Burton A. Weisbrod, ed., *To Profit or Not to Profit: The Commercial Transformation of the Nonprofit Sector*
Cambridge, Cambridge University Press,
1998, xii + 340 blz. - Prijs: 45 GBP
ISBN 0-521-63180-7

Burton Weisbrod is een van de meest vooraanstaande economen die werken over non-profitorganisaties. Hij was daarom de geschikte persoon om dit werk samen te stellen, aangezien het handelt over de geleidelijke afglijding van het ge-

drag van non-profitorganisaties naar het gedrag van ondernemingen (profitorganisaties), m.a.w. de "commercialisering" van de non-profitorganisaties. Dat is in vele gevallen een middel om het inkomensniveau ten minste op peil te houden, met o.m. alle gevolgen vandien voor de rechtvaardiging van fiscale voordelen.

Om dit boek samen te stellen, heeft Weisbrod een beroep gedaan op de belangrijkste vorsers op dit domein (uit de Verenigde Staten). Hijzelf is trouwens auteur of coauteur van acht van de vijftien hoofdstukken. Ondanks de veelheid van auteurs, is dit - verbale en niet-mathematische - werk zeer homogeen en gestructureerd. Het enige nadeel voor de Europese lezer is de specifieke focus op de Verenigde Staten. Dit neemt echter niet weg dat die lezer nog voldoende nieuwe inzichten kan verwerven, voornamelijk in het eerste deel (ongeveer 150 blz.). Daarin wordt de problematiek in algemene termen behandeld: competitie tussen non-profitorganisaties onderling en tussen profit- en non-profitorganisaties, inclusief verschillen in marktgedrag en verdelingseffecten, de non-profitorganisatie als multiproductonderneming (collectieve goederen, private goederen die ook ter beschikking van de doelgroep gesteld kunnen worden, en andere private goederen die louter voor hun opbrengsten geproduceerd worden) waarvan de product-mix afhankelijk is van de financieringsmix (giften, verkopen, ...) en de interacties die daarin optreden. Ook wordt de conversie van non-profit naar profitorganisatie in economische termen geanalyseerd. Het tweede deel bevat sectorstudies

van o.m. ziekenhuizen, universiteiten, dierentuinen, musea, openbare televisie, telkens voor de Verenigde Staten.

In zijn globaliteit verdient dit werk echter wel onze aandacht, omdat het een problematiek beschrijft die misschien een voorafspiegeling is van hetgeen zich ook bij ons zou kunnen ontwikkelen.

Marc Jegers

Entertainment industry economics

Harold L. Vogel, *Entertainment industry economics: a guide for financial analysis*.
Fourth Edition
Cambridge, Cambridge University Press,
1997, xx + 490 blz. - Prijs: 30 GBP
ISBN 0-521-59438-3

In dit werk wordt een uitvoerige analyse gemaakt van de vrijetijdse en amusementsindustrie in de Verenigde Staten. Het gaat om een belangrijke sector, want in de VSA alleen al wordt jaarlijks voor 150 miljard dollar aan vrije tijd en amusement uitgegeven.

Het boek is opgesplitst in vier grote delen. Deel I is inleidend, en verstrekt een aantal economische achtergronden.

Deel II bestaat uit acht hoofdstukken, met een zware klemtoon op film, radio, televisie, kabelverbindingen, video en andere.

De vier hoofdstukken van deel III richten de aandacht op diverse vormen van gokspelen, sport, kunst, cultuur en pretparken.

Het besluit wordt ten slotte geformuleerd in deel IV, gevolgd door een bijlage met gedetailleerd cijfermateriaal.

Alle hoofdstukken zijn buitengewoon goed gedocumenteerd en uitstekend theoretisch onderbouwd. De titel van het werk is jammer genoeg misleidend, aangezien er geenszins uit blijkt dat de analyse beperkt blijft tot de Amerikaanse situatie. Toch is het boek een aanrader voor wie geïnteresseerd is in toegepaste vrijetijdseconomie.

Paul Roosens

Price Theory and Its Applications

Bernard Saffran en F.M. Scherer, eds., *Price Theory and Its Applications (The International Library of Critical Writings in Economics, 89) (An Elgar Reference Collection)*
Cheltenham (VK)/Northampton (VS),
Edward Elgar, 1998, xxix + 635 blz. - Prijs: 150 GBP
ISBN 1-85898-610-9

"The International Library of Critical Writings in Economics", onder leiding van de onvermoeibare M. Blaug, is uitgegroeid tot een indrukwekkende en onnavolgbare reeks bundelingen van belangrijke bijdragen tot een bepaald deelgebied van de economische wetenschap. Nummer 89 heeft de toegepaste prijsstheorie als onderwerp, en werd samengesteld door B. Saffran en de bekende industrieel econoom F.M. Scherer.

De 34 hoofdstukken werden geselecteerd op basis van een beperkt aantal criteria: "recente" papers (na WO II), die over reële problemen gaan (zoals krijgsgevangenschap, hongersnood, slavernij, pandjeshuizen, artsenvestiging, transplantatie, zwarte markten, elektrische lampen, tweedehandswagens, ras- en gen-

derdiscriminatie bij autoverkopen, ...), en waarbij verschillende technieken aan bod komen: verbale, geometrische, wiskundige, experimentele, empirische.

Er zijn zes serieuze delen en eentje om te lachen. De serieuze: markten (Sen, Ashenfelter, Hahn, ...), marktdynamica (Cochrane, Arrow, Manfield, ...), regulering (Galbraith, Manning, ...), kartels en monopolies (Stigler, Prais, ...), schaalvoordelen en natuurlijke monopolies (Baumol, Plott, ...), monopolistische

competitie (Stigler, Akerlof, Schmalensee, Scherer, ...). De laatste tekst (Zeckhauser) wordt onder de noemer "humor" geplaatst, en behandelt een restaurant dat meer dan halve porties voor halve prijs serveert. Elke selectie is uiteraard subjectief, maar ik meen objectief te kunnen stellen dat het hier voorgestelde geheel zeer zinvol en instructief is, zoals trouwens in deze reeks kan worden verwacht.

Marc Jegers

Arbeidseconomie

Arbeidsherverdeling

Luc Sels en Johan Dejonckheere, Arbeidsherverdeling: Kosten en baten
Leuven/Amersfoort, Acco, 1999, 202 blz. -
Prijs: 995 BEF
ISBN 90-334-4282-5

Over arbeidstijdverkorting en arbeidsherverdeling wordt zowel in binnen- als in buitenland veel geschreven en gediscussieerd. Het minste wat je kunt zeggen is dat de meningen sterk verdeeld zijn, vooral als het gaat over arbeidsherverdeling als oplossing voor de Europese werkloosheid. Tegenover het politieke gehakketak en de ideologische touwtrekkerij is de nuchtere en afstandelijke benadering van het onderwerp via gedegen wetenschappelijk onderzoek altijd een verademing.

In dit boek van de hand van een bedrijfsfysioloog en een bedrijfseconoom, beiden van de K.U.Leuven, ligt de klemtoon vooral op het deel-

probleem van de bedrijfsorganisatorische implicaties van arbeidsherverdeling. Als aanloop naar de vier gevalstudies die de hoofdbrok van het boek vormen, worden in een eerste deel de voornaamste formules van arbeidsherverdeling overlopen, evenals de diverse organisatorische implicaties die de auteurs voor ogen hebben. In de delen twee tot vijf komen achtereenvolgens aan bod: de gecomprimeerde werkweek, de individuele vormen van arbeidsherverdeling zoals deeltijdarbeid, de collectieve vormen van arbeidsherverdeling zoals de vierdagenweek, en ten slotte de loopbaanonderbreking. Drie types van organisatorische implicaties worden hierbij onderscheiden: interne en externe communicatieproblemen, coördinatieproblemen en de kwantitatieve en kwalitatieve productieproblemen. De Vlaamse bedrijven die van nabij werden onderzocht zijn Spano, Agfa-Gevaert, Corona-Lotus, Etap, Wasserij Defever en Belle-Vue Bras-

serie. De slotbeschouwingen met vooral een vergelijking van de organisatorische implicaties van de diverse formules zijn ondergebracht in een zesde deel. Het voorzichtige en genuanceerde besluit van de auteurs luidt dat de meeste formules van arbeidsherverdeling "organisatorisch haalbaar" zijn en dat de baten meestal opwegen tegen de kosten. De overdraagbaarheid van de resultaten naar eender welk ander bedrijf wordt als twijfelachtig bestempeld, gezien de geselecteerde "voorstrevende" bedrijven voor de gevalstudies. Maatwerk blijkt dus de boodschap.

Dit boek getuigt ongetwijfeld van een degelijke wetenschappelijke aanpak van het onderwerp, en we hebben dan ook geen reden om te twijfelen aan de resultaten inzake de organisatorische haalbaarheid van arbeidsherverdeling in de onderzochte bedrijven. De centrale vraag o.i. blijft echter in welke mate ar-

beidsherverdeling een oplossing biedt voor de macro-economische werkloosheid, want hoe je de zaak ook draait of keert, de huidige discussie rond arbeidsherverdeling is vooral geïnspireerd door de zoektocht naar oplossingen voor de werkloosheid. En precies hieromtrent blijven onze twijfels, ook na de lezing van dit boek, even groot. De auteurs zelf tonen zich ook weinig optimistisch over de positieve macro-economische effecten van de diverse formules van arbeidsherverdeling op de werkloosheid. Tot nader order blijft arbeidsherverdeling bijgevolg een zeer bedenkelijke remedie voor de werkloosheid. Inderdaad, als je aids wilt bestrijden, moet je geen kostbaar geneesmiddel ontwikkelen waarvan blijkt dat het enkel een positief effect heeft op de fysieke conditie van gezonde en goed getrainde sporters.

Stefan Késenne

Ontwikkelingseconomie

Critical Development Theory

Ronaldo Munck en Denis O'Hearn, eds., Critical Development Theory: Contributions to a New Paradigm
Londen/New York, Zed Books, 1999, xx + 217 blz. - Prijs: 14,95 GBP
ISBN 1-85649-638-4

De ondertitel van deze collectie artikelen luidt "bijdragen tot een nieuw paradigma (over ontwikkeling)". Deze allesbehalve bescheiden titel mag dan al wat meer beloven dan het in werkelijkheid is, het blijft een

merkwaardige weerspiegeling van de crisis die het ontwikkelingsdenken doormaakt. Het eerste deel belicht de kritiek vanuit vooral een culturele hoek. De kritiek is stilaan bekend en vindt vooral bij antropologen bijval. Het ontwikkelingsdenken is fundamenteel eurocentrisch. Het stelt dat alle landen, via het instellen van performante markten en staten en een inschakeling in de logica van de mondialisering, uiteindelijk tenderen naar een samenleving die gelijkijkt op de onze. Dit vooruitgangdenken is in de jaren zeventig

en tachtig bekritiseerd door de "dependencia"-school. Die school stelde dat de Derde Wereld slechts kon ontwikkelen als antipode van het kapitalisme, met een meer inwaarts gerichte ontwikkeling die gericht is op de noden van de bevolking. Immers, het kapitalisme creëerde en had behoefte aan ongelijkheid op wereldschaal. Met het ineenklappen van het "reëel bestaande socialisme" werd het echter duidelijk dat het alternatief slechts de ommezijde was van hetzelfde vooruitgangsgeloof dat er niet in slaagde het beloofde paradijs te bereiken. Culturele studies verwerpen in de postmoderne periode dan ook de pretentie van universele vooruitgang, die gebaseerd is op de twee historische varianten die de Verlichting heeft voortgebracht. De nieuwe opvattingen van mensenrechten, democratisering en mondialisering na 1989 worden al even sceptisch onthaald als nieuwe kleding voor universaliserende waarden die de dominantie van het westers denken bestendigt. Indien men het met deze (massieve) kritiek nog eens kan zijn, begint de verwarring als men begint te denken hoe het dan verder moet. Voor velen is dit reeds een vraag te ver. Het Westen met zijn historische overheersing zou nu de geesten koloniseren en aan de basis liggen van het verdwijnen van culturen, talen en gemeenschap in naam van vooruitgang en waarheid. Het enige dat gedaan kan worden in deze postmoderne periode is de "deconstructie"

en ontmaskering van dit denken, met een vrij vage verwijzing naar een Andere Ontwikkeling.

Lijnrecht tegenover dit denken staan de artikelen in het tweede deel, niet toevallig van auteurs die zich inschrijven in een traditie van kritische politieke economie. In die traditie komt het erop aan "to understand the world in order to change it" en "the world can be construed as a concrete set of problems that people have to solve practically". Het is dus duidelijk dat hier een boek voorligt met bijdragen die elkaars tegenpolen zijn. In een bijdrage van een monument uit die traditie (Sutcliffe) blijft de kritiek op de mondialisering in de mate dat ze mensen uitsluit en op de ongelijkheid op wereldschaal even sterk, maar op een minder massieve manier. Hoewel het lijkt op "the concerns of an unreconstructed, modernist, incurably Eurocentrist economist" (blz. 152), moet men zien welke uitsluiting en ongelijkheid samenhangt met mondialisering en ontwikkeling, en welke aspecten met te weinig moderniteit.

De meer concrete artikelen in de politiek-economische traditie zijn ongemeen boeiend en contrasteren met de interessante maar wat vage artikelen van de "culturalisten". Wellicht is deze opinie echter te wijten aan het feit dat schrijver dezes niet voldoende gedeconstrueerd denkt.

Stefaan Marysse

Algemeen en strategisch management

Corporate Governance

Kevin Keasey, Steve Thompson en Mike Wright, eds., Corporate Governance (4 delen) (The International Library of Critical Writings in Economics / An Elgar Reference Collection)

Cheltenham (UK) / Northampton (MA), Edward Elgar, 1999, xxx + 354; viii + 672; xi + 600; xi + 694 blz. - Prijs: 490 GBP (set) ISBN 1-85898-871-3 (set)

Iedereen die de indruk wil wekken op de hoogte te zijn van het nieuwere managementdenken, heeft de woorden "corporate governance" in zijn vocabularium opgenomen. Zelfs voor het overige op moord en doodslag afgestemde kranten durven ze al eens afdrukken. Hoewel voor velen (ook bij de hier verzamelde auteurs) de governance-problematiek zich nog steeds beperkt tot de relatie aandeelhouders - management, zien we de betekenis ervan steeds vager worden naarmate meer mensen er gebruik van maken. De samenstellers van de hier besproken overzichten definiëren corporate governance bijvoorbeeld als volgt: "the structures, processes, cultures and systems that engender the successful operation of organizations". Hoewel hiermee in theorie zowel profit- als non-profitorganisaties bedoeld kunnen worden, gaat de aandacht in de literatuur voornamelijk naar de eerste groep, zoals overduidelijk blijkt uit de inhoud van het hier besproken werk.

Gegeven de groeiende belangstelling voor het onderwerp, lijkt het onvermijdelijk dat aan corporate governance aandacht zou worden be-

steed in de onvolprezen reeks "The International Library of Critical Writings in Economics".

De samenstellers hadden vier vuistdikke boekdelen nodig: Aspecten, Mechanismen I en II, Effecten. Zij komen tot een aantal stimulerende conclusies en vaststellingen: het groeiende belang van de interactie tussen gedragswetenschappelijk en financieel-economisch onderzoek, een aantal facetten die verder onderzoek vereisen (complementariteit en substitueerbaarheid van governance-mechanismen bijvoorbeeld), een toenemende invloed van het governance-denken op het echte (bedrijfs)leven, de behoefte om bij de evaluatie van governance-systemen een evenwicht te zoeken tussen de prestaties ervan en de "accountability", nood aan vergelijking en integratie van de verschillende naast elkaar opbloeiende theorieën.

Boekdeel I (Aspecten) bevat 12 bijdragen, die in drie delen werden ondergebracht: de eerste twee omvatten een bespreking van de verschillende invalshoeken (economisch, financieel, juridisch, aandeelhouders, klanten, ...), het laatste belicht de band met de ondernemingsstrategie (in feite de R&D-strategie). De belangrijkste contributies en overzichtsartikelen zijn opgenomen. Verwijzen we bijvoorbeeld naar Arrow, Hart voor de overzichten, Simon over gezag in organisaties, Roe en Kay & Silbertson over de interactie van politiek en samenleving bij het ontwerp van succesvolle governance-structuren, Hirschman over de rol van klanten, of Jensen over de werking van de Raad van Bestuur.

Boekdelen II en III zijn ingedeeld in het licht van de bestudeerde governance-mechanismen: aandeelhouderschap (met o.m. Berle en Means, Fama en Jensen, Hart), kapitaalstructuur (Jensen & Meckling, Grossman & Hart, Harris & Raviv, Demsetz & Lehn, Williamson), institutioneel aandeelhouderschap (Black & Coffee (echt waar!), Pound, ...), samenstelling van de Raad van Bestuur (Fama, Zajac & Westphal, ...), verloning van het topmanagement (o.m. papers van Jensen en Murphy in verschillende opstellingen), ondernemingsstructuur (Coase, Alchian & Demsetz, Ouchi, om de belangrijkste te noemen), en ten slotte een deel over multinationals, waarin m.i. de corporate-governanceaspecten wat op de achtergrond terechtkomen ten voordele van de meer klassieke markt-hiërarchieafwegingen (Buckley & Casson, Hennart, Dunning, Teece).

Het laatste en dikste boekdeel belicht de rol van corporate governance bij de publicatie van financiële gegevens en auditing (Benston, Whittington, ...), op de overname-markt (Grossman & Hart, Caves, Jensen, Frank & Mayer, ...), bij herstructureringen (Johnson, Hoskisson, ...), in ondernemingsgroepen (waarbij telkens weer opvalt dat, zelfs al gaat het over Duitsland/Japan, Duitsers of Japanners niet goed genoeg worden geacht om hun werk hierover geselecteerd te zien), in de relaties met werknemers (zelfde opmerking), en bij privatiseringen (3 papers), de Engelse National Health Service (1 paper), en een mutuele financieringsmaatschappij (1 paper). De vier boeken vormen een geheel van stimulerende lectuur, dat een mooi overzicht biedt van de belang-

rijkste geschriften over corporate governance (en een aantal die volgens mij minder relevant zijn), zonder een bepaalde visie voorop te stellen. En zo hoort het ook: denken en synthetiseren horen we tenslotte zelf te doen.

Marc Jegers

The Leadership Wisdom of Jesus

Charles C. Manz, *The Leadership Wisdom of Jesus: Practical Lessons for Today*
San Francisco, Berrett-Koehler Publishers, 1997, xi + 178 blz. – Prijs: 14,99 GBP
ISBN 1-57675-028-0

Charles C. Manz gebruikt in dit boek uittreksels uit de verhalen en lessen van Jezus. Hij reflecteert op deze wijze lessen en geeft de praktische gevolgtrekkingen voor leiders van vandaag.

In dit boek worden de lezers geconfronteerd met belangrijke maar soms vergeten aspecten van leiderschap. De wil van anderen naar je hand zetten kan je helpen om je onmiddellijke doelstellingen te bereiken, maar op lange termijn bieden de uitspraken van Jezus veel meer voordelen, zowel voor de leider als voor degenen die geleid worden. Leiderschap dat gebaseerd is op gezonde positieve principes – zoals "leiden door anderen te dienen", of de gouden regel "doe voor de anderen wat je verwacht dat ze voor jou zouden doen" – is het enige leiderschap om jezelf te dienen en de ware kunst van het leiden te verwerven. De auteur brengt enkele eigenaardige maar krachtige lessen, zoals: "lopen voor de laatste plaats", "onthou je ervan anderen te oordelen en te veroordelen", "tracht met jezelf in

het reine te komen", en de kracht van het mosterdzaadje: "geloof in je zaak en vecht ervoor". Inderdaad, de wijze aanbevelingen die Jezus gaf, zijn vaak consistent met diverse hedendaagse leiderschapsprincipes die grote opbrengsten creëren voor de leiders en hun organisaties. Bedrijven die de in dit boek uiteengezette lessen toepassen, zoals het welzijn van de werknemers en de klanten op de eerste plaats zetten, eindi-

gen meestal aan de top. Dit boek is een aanrader voor iedereen die mensen moet leiden. Het geeft eeuwenoude gezegden een hedendaagse invulling en stelt de lezer in staat om te reflecteren over leiderschap en om innovatieve ideeën en leiderschapsstijlen te ontwikkelen.

Liliane Van Hoof

Financieel beleid

Options, Futures and Exotic Derivatives

Eric Briys e.a., *Options, Futures and Exotic Derivatives: Theory, Application and Practice*
Chichester, John Wiley & Sons, 1998, xxi + 449 blz. – Prijs: 24,95 GBP
ISBN 0-471-96908-7

De ambitie van de vier in Frankrijk en Engeland te situeren auteurs was voor het eerst een boek te produceren dat alle aspecten van de prijsvorming van derivaten – theorie, praktijk en nieuwe ontwikkelingen – een evenwaardige plaats geeft. Hun achtergrond is daarbij een troef: alle vier zijn (of waren) ze academici met een uitstekende publicatielijst, en een aantal onder hen is nu betrokken partij op diverse financiële markten. Inhoudelijke voorkennis is niet vereist (tenzij algemene begrippen, zoals huidige waarde, discontovoet, opties), maar wel een niet-geëxpliciteerde kwantitatieve attitude. Die komt er klaarblijkelijk op neer dat de lezer, zelfs voor de "eenvoudige" passages, een grondige kennis moet hebben van de belangrijkste stelling-

gen uit de probabiliteitstheorie en de belangrijkste begrippen uit de maattheorie. Het is dan ook duidelijk dat een lezer met een beperkte wiskundige basiskennis weinig aan dit boek zal hebben.

In het eerste hoofdstuk worden optiestrategieën grafisch en intuïtief aangebracht. Daarna begint het echte werk, dat gebaseerd is op de theorie van de continue stochastische processen (Wiener-processen, Ito's lemma). Die worden achtereenvolgens toegepast op de prijsbepaling van effecten en derivaten, optiemanagement, bepaling van de invloed van dividenduitkeringen, stochastische rentevoeten, obligatieprijzen, algemene processen, het binomiaalmodel, numerische methoden, en de waarde van "exotische" derivaten zoals regenboogopties, lookbackopties of Aziatische opties.

Mijn besluit is dat dit werk niet geeft wat het belooft: de nadruk ligt vooral op de theorie, die niet voor iedereen toegankelijk zal zijn en voor sommigen frustrerend, omdat de vereiste wiskundige basiskennis zo vaak wordt omschreven. Maar ik

denk wel dat wie daar geen probleem mee heeft, dit boek ten zeerste zal kunnen appreciëren wegens de overzichtelijke en globale bespreking van de behandelde topics.

Marc Jegers

EASDAQ Reglement

EASDAQ Reglement
Brussel, Bruylant, 1999, viii + 346 blz. -
Prijs: 1450 BEF
ISBN 2-8027-1257-8

Easdaq, de in Brussel gevestigde beurs voor jonge groeibedrijven, werd in 1996 opgericht. Ondanks de perikelen met de Netvision-introductie sleutelt Easdaq continu aan haar werking teneinde een competitief beursplatform te bieden. Bruylant heeft recentelijk het Easdaq- en het marktreglement uitgegeven onder de titel *Easdaq Reglement*. Zonder exhaustief te willen zijn biedt het boek de regels met betrekking tot de marktautoriteit, de toelatingsregels, de doorlopende verplichtingen van emittenten, de gedragscode, verhandelingsregels, ... Zowel aan Europese als aan Belgische wetgeving wordt aandacht besteed. Waar het boek vooral nuttig voor is, zijn de talrijke beslissingen en omzendbrieven van de Marktautoriteit, alsook instructies bij regels die tussen het eigenlijke reglement verwerkt werden. Deze informatie is bijzonder interessant en soms moeilijk op te sporen. Alleen al hiervoor verdient de compilatie een pluim. Wat men bij consultatie van het boek wel moet beseffen is dat niet alle op Easdaq toepasselijke regels erin opgenomen zijn.

Marc De Ceuster

Financial Analysis with Microsoft Excel

Timothy R. Mayes en Todd M. Shank, Financial Analysis with Microsoft Excel
Fort Worth, The Dryden Press (Harcourt Brace College Publishers), 1996, xvi + 294 blz. - Prijs: 22,95 GBP
ISBN 0-03-015502-9

Dit boek van overwegend toegepaste snit levert een inleidende cursus financiering af op licentieniveau voor een eerste jaar MBA. Het werken met rekenbladen vormt een integraal deel van het werk. Microsoft Excel (versie 7.0) is het uitgangspunt, maar de basisprincipes zijn natuurlijk hetzelfde in het merendeel van de concurrerende spreadsheets (alsook in eerdere en latere Excel-versies). Omdat rekenbladen voor bijna iedereen toegankelijk zijn, is dit een mooi pedagogisch uitgangspunt. Buiten een inleidend hoofdstuk met basisprincipes over rekenbladen, wordt voorondersteld dat de lezer toch een minimum aan ervaring op pc heeft.

Op zeer eenvoudige wijze komen onder andere de volgende onderwerpen aan bod: financiële ratio's, financiële voorspellingen, breakevenanalyse, commerciële en financiële risico's, verdiscontering van kasstromen, CAPM en returns, kapitaalwaarden, kapitaalbudgettering, en risicometing en diversificatie. Hoewel er een reeks macro's met additionele functies wordt meegeleverd op een diskette, leggen de auteurs veel nadruk op de opbouw van berekeningen met behulp van rekenbladen. Naar ons gevoelen zijn de leerstof zelf en de berekeningen via Excel soms onvoldoende gescheiden. Op die momenten dreigt het

boek tot een handboek Excel te verworden en is er weinig "finance" te bespeuren. Maar behoudens deze bedenking moet worden onderstreept dat de opeenvolgende hoofdstukken vrij pedagogisch worden opgebouwd en rijkelijk worden geïllustreerd met schermafdrucken van rekenbladresultaten.

Dit is, kortom, een vrij pretentieloos werk dat zich uitstekend leent voor zelfstudie, of dat als een aanvullend praktisch oefenboek met case-studies

kan fungeren. Zoals het de moderne handboek-industrie past, is er een hele reeks supplementair materiaal beschikbaar voor lesgevers (transparenten, oplosboek voor oefeningen enz.). Er blijkt duidelijk een markt te zijn voor dit type boeken, want beide auteurs hebben bij dezelfde uitgever reeds een vervolg klaar met meer gevanceerd materiaal (met de originele titel "Advanced...").

Kristiaan Kersters

Maatschappelijke kwesties

Begrensd mobiliteit

Jaco Dagevos, Begrensd mobiliteit: Over allochtone werkenden in Nederland
Assen, Van Gorcum, 1998, ix + 283 blz. -
Prijs: 59,50 NLG
ISBN 90-232-3384-0

Het boek van Jaco Dagevos is het resultaat van een jarenlange intensieve betrokkenheid bij het onderzoek naar de positie van allochtonen in de Nederlandse samenleving. Met prof. dr. Veenman kan de auteur een van de meest actieve onderzoekers rond allochtonen en arbeidsmarkt worden genoemd. Zowel in Nederland als in de rest van Europa zijn onderzoeken meestal geconcentreerd op werkloze allochtonen; het werk van Dagevos kan dan ook baanbrekend worden genoemd, omdat de positie van werkende allochtonen op de arbeidsmarkt er centraal in staat. Zijn onderzoek onderscheidt zich ook van andere Nederlandse onderzoeken, omdat de accenten werden gelegd op drie belangrijke, nog niet

in de diepte geanalyseerde thema's:

- ten eerste, een vergelijking tussen werkende autochtonen en allochtonen,
- ten tweede, de rol van de tijd bij de ontwikkeling van de positie (statusverwerving) van werkende allochtonen op de arbeidsmarkt,
- ten derde, de samenhang tussen de factoren die bepalend zijn voor de positie van de allochtonen op de arbeidsmarkt en voor de beroeps- en de sociale mobiliteit van de verschillende etnische groepen in de Nederlandse samenleving.

Dit onderzoek is uitstekend gestructureerd en theoretisch sterk opgebouwd, zodat een te summier bespreking afbreuk zou kunnen doen aan de kwaliteiten ervan. Onze bespreking zal zich daarom toespitsen op de wetenschappelijke disciplines (economie en sociologie) van waaruit de auteur de positie van werkende allochtonen op de arbeidsmarkt bekijkt en verklaart. Dagevos trekt vanuit twee belangrijke invalshoeken, met name een individualis-

tisch en een structureel perspectief. Bij het *individualistische* perspectief gaat hij dieper in op de analyse van de "human capital"-theorie en statusverwervingsmodellen. Bij de "human-capital"-theorie (dus bij de economen) bepaalt de productiviteit van een individu de positie die hij inneemt op de arbeidsmarkt en de trap op de sociale ladder waar hij terecht komt. Dit betekent dat investeringen in het eigen "menselijk" kapitaal zich terugbetalen op de arbeidsmarkt. Kortom: onderwijsparticipatie en het type van het behaalde diploma zijn twee belangrijke sleutels tot een sterke positie op de arbeidsmarkt en in de samenleving. Bekeken vanuit sociologische invalshoek vormt de "status attainment"-benadering (statusverwervingsmodellen) het belangrijkste voorbeeld van individuele verklaring van de positie van werkenden. Eigen prestaties ("achievement") bepalen in toenemende mate de arbeidspositie van een individu. Hier wordt ook een belangrijke plaats toegekend aan het aspect onderwijs. Maar in vergelijking met de "human-capital"-theorie kunnen andere hulpbronnen, o.a. het sociaal milieu en sociaal-cultureel kapitaal, en de werking van de arbeidsmarkt hier van groot belang zijn voor de statusverwerving. De aanhangers van de benadering vanuit *structureel* perspectief verzet-

ten zich tegen het idee dat de arbeidsmarkt een geheel is. Zij menen dat er verschillen bestaan op het vlak van beloning, interne en externe mobiliteit. De kans bestaat ook dat mensen met hetzelfde "menselijk" kapitaal verschillen vertonen op het vlak van beloning en interne en externe mobiliteitskansen. Het lijkt erop dat noch de individualistische, noch de structurele benaderingen de positie van werkende alloctonen op de arbeidsmarkt in haar geheel kunnen verklaren. Volgens de auteur laten beide perspectieven expliciet ruimte voor andere verklarende factoren, o.a. de rol van *discriminatie* bij de positie van alloctone werkenden op de arbeidsmarkt, de beroepsmobiliteit en statusverwerving. Hoewel de theoretische achtergronden van dit onderzoek afkomstig zijn uit onderzoek dat in de jaren zestig in de Verenigde Staten werd gevoerd, kunnen we in het werk van Dagevos een nieuwe impuls ontdekken om meer duidelijkheid te krijgen in de positie van werkende alloctonen in de verschillende westerse landen. Dit onderzoek is ook lovenswaardig vanwege de sterke opbouw van zowel de methodologische invalshoeken als de operationalisering van de onderzoeksvragen.

Youssef Ben Abdeljelil

Europa

Fiscal aspects of European monetary integration

Andrew Hughes Hallett, Michael M. Hutchison en Soend E. Hougaard Jensen, *Fiscal*

aspects of European monetary integration
Cambridge, Cambridge University Press,
1999, x + 351 blz. - Prijs: 45 GBP
ISBN 0-521-65162-X

Met de (Europese Centrale Bank (ECB) beschikt de monetaire politiek in de Europese Monetaire Unie (EMU) over een stevig institutioneel kader. Met betrekking tot de budgettaire politiek blijven echter nog heel wat vragen onbeantwoord. Moet budgettaire politiek op Europees niveau gecoördineerd worden? Is er nood aan een Stabiliteits- en Groeipact (SGP)? Wat is de toekomstige rol voor fiscaal federalisme? Dit zijn slechts enkele vragen waarop dit boek in elf artikelen en drie discussie-essays een antwoord tracht te geven. De bijdragen van o.a. T. Andersen, M. Artis, P. De Grauwe en N. Thygesen zijn gegroepeerd rond vier thema's. Een eerste thema betreft de noodzaak van het SGP. De nood aan budgettaire normen wordt weliswaar erkend, maar het SGP is niet noodzakelijk het optimale middel daartoe. Vooral nationale belangen zouden aan de basis liggen van het belang dat aan het SGP wordt gehecht. Een tweede reeks papers onderzoekt of er nog voldoende automatische stabilisatoren aanwezig zijn om fluctuaties tussen lidstaten van de EMU-zone op te vangen. Een eerste bijdrage wijst erop dat - gegeven een strikte toepassing van het SGP - een serieuze recessie in een aantal landen voor problemen zou kunnen zorgen. De vraag rijst dan ook of een systeem van transfers tussen de lidstaten moet worden voorzien. Dit is het onderwerp van de twee volgende bijdragen. De ene auteur meent dat dit weinig welvaartsverhogend zou werken. De andere waarschuwt bovendien dat een dergelijk systeem van transfers lidstaten tot onvoor-

zichtig gedrag zou kunnen aanzetten, in de wetenschap dat andere lidstaten toch bijspringen in geval van problemen.

Een derde thema betreft de gevolgen van het SGP op korte en lange termijn. Op korte termijn is de kritische vraag of het SGP niet te veel nadruk legt op discipline en geloofwaardigheid ten koste van stabiliteit en flexibiliteit. Dit wordt betwist in de eerste bijdrage, die de voornoemde afruil in twijfel trekt. De effecten op lange termijn worden pessimistisch ingeschat. Negatieve effecten van het SGP op investeringen, productie en werkgelegenheid zijn volgens de auteurs niet uit te sluiten.

Een laatste reeks papers handelt over convergentie en interactie tussen de verschillende deelnemende lidstaten. De bezorgdheid over het gebrek aan automatische stabilisatoren wordt afgezwakt door de stelling dat de landen over de tijd heen naar elkaar zijn toegegroeid. Verder worden de positieve effecten van een gecoördineerd (budgettaire) beleid, dat tot verdere convergentie zou kunnen bijdragen, benadrukt. Samengevat: dit boek wijst op een aantal minder evidente en diepgaande problemen rond budgettaire politiek in de EMU. De redacteurs zijn erin geslaagd een aantal originele bijdragen van hoge kwaliteit samen te brengen. De discussie-essays spelen een belangrijke rol in het binden en vergelijken van verschillende artikelen rond hetzelfde thema en zorgen voor de nodige samenhang die in dit type van werken vaak ontbreekt.

Alain Borghijs

Economisch en Sociaal Tijdschrift: Auteursinstructies

- 1 Artikelen worden ingestuurd in twee exemplaren. De tekst mag geen identificatiegegevens van de auteur(s) bevatten.
- 2 Artikelen tellen maximaal 25 bladzijden (met 1,5 regelafstand).
- 3 Elk artikel moet een Nederlandse samenvatting en een Engelse abstract bevatten.
- 4 Het artikel moet overzichtelijk gestructureerd zijn, met treffende kopjes en subkopjes. Breng met witregels een logische indeling in alinea's aan. Gebruik het volgende basisschema:
 - Samenvatting
 - Inleiding (of probleemstelling)
 - Middendeel
 - Besluit (of conclusies, aanbevelingen)
 - Bibliografie
 - Abstract
- 5 Probeer het aantal voetnoten te beperken; meestal kunt u ze in de tekst verwerken. Voetnoten worden doorlopend genummerd.
- 6 Tabellen en figuren
Tabellen en figuren komen op aparte bladzijden. In de tekst vermeldt u waar de tabel/figuur bij voorkeur moet worden geplaatst.
In de tekst verwijst u duidelijk naar tabellen en/of figuren, bijv. "Uit figuur 1 blijkt dat ..." of "Tabel 4 bevat gegevens over ...".
Elke illustratie moet een titel en een bronvermelding hebben. Tekst in figuren en tabellen moet in het Nederlands gesteld zijn.
Als u materiaal gebruikt dat reeds elders gepubliceerd is, dient u zelf de uitgever vooraf om toestemming tot overname te vragen.
- 7 Literatuurverwijzingen
In de tekst verwijst u met de achternaam van de auteur(s), gevolgd door het jaartal en de bladzijde(n):
"kan daaruit worden afgeleid dat ..." (Morse, 1996, blz. 6-8).
Aan het einde van het artikel plaatst u de bibliografie met al de werken in alfabetische volgorde (van de eerste auteur). Als u meer dan één publicatie van een auteur citeert, plaatst u ze chronologisch en u nummert ze met a, b, c enz.
Gebruik voor de titelbeschrijving het volgende systeem:
BRUNO, M. en J. SACHS (1985), *Economics of Worldwide Stagflation*, Oxford, Basil Blackwell, 300 blz.
SERVOTTE, M. (1986), "De positie van België in de werelduitvoer: onze sterkten, onze zwakten", *Economisch en Sociaal Tijdschrift*, jg. 40, nr. 6, blz. 711-720.
CAVUSGIL, S.T. en E. KAYNAK (1982), "Success factors in export marketing: An empirical analysis", in: B.J. WALKER et al., eds., *An Assessment of Marketing Thought and Practice*, Chicago, American Marketing Association, 1982, blz. 309-364.
- 8 Na de publicatie ontvangt u vijf bewijsexemplaren van het nummer waarin uw artikel is geplaatst.